

สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ
THE BUDDHIST HOLISTIC WELLNESS OF THE CUSTOMERS OF
THE INTERNATIONAL ASTROLOGICAL ASSOCIATION

วรรณิดา สงขลา*

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้เข้ารับการศึกษาจำนวน 169 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุ 51-60 ปี การศึกษาปริญญาตรี เป็นโสด อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับมาก ส่วนอีก 4 ด้าน คือด้านสุขภาวะทางจิต ด้านความเชื่อด้านโหราศาสตร์ ด้านสุขภาวะทางสังคม และด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อวิเคราะห์ตามสมมุติฐานการวิจัยพบว่า ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านสถานภาพสมรสด้านอาชีพ มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านความเชื่อด้านโหราศาสตร์ พบว่าที่มีระดับความเชื่อทางโหราศาสตร์แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : โหราศาสตร์ไทย, สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ, สมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

ABSTRACT

This thesis was of objective to study astrological factors affecting Buddhist holistic wellness of the customers of the International Astrological Association. Research methodology was the quantitative. The questionnaires were devised to measure the customers numbering to 169. Research was found most of customers were feminine, 51-60 years old, graduated, single, saleswomen and businesswomen. They were found that levels of those customers as a whole are moderate, when classified in each aspect, next the first one on intellectual wellness comes high, and the next from mental wellness astrological belief, social wellness, and physical wellness were moderate. In each aspect of gender,

*หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชีวิตและความตาย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

educational levels, marital status, profession was no different for customers yielding average of holistic wellness at mean of 0.05; while astrological belief was found different yielding average at mean of 0.01.

Keywords: Thai Astrology, Buddhist Holistic Wellness, International Astrological Association.

บทนำ

ความเชื่อทางโหราศาสตร์เป็นความเชื่อหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยอย่างมาก และเป็นความเชื่อที่มีมาพร้อมๆ กับประวัติศาสตร์ชาติไทย โหราศาสตร์เป็นวิชาการชั้นสูง เป็นวิชาการที่สงวนไว้สำหรับชนชั้นสูงเท่านั้น จัดเป็นวิชาหนึ่งในศิลปศาสตร์ 18 ประการ ที่บุคคลในวรรณะกษัตริย์จะต้องศึกษา โหราศาสตร์เป็นวิทยาการฝ่ายศิลปะอย่างหนึ่งโดยสมบูรณ์ เนื้อหาของโหราศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของศิลปศาสตร์ อาศัยความรู้ส่วนใหญ่ในทางธรรมชาติวิทยาอันเนื่องมาจากดาราศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ประกอบกับสถิติและจดหมายเหตุเชิงประวัติศาสตร์เป็นสาระสำคัญ และสามารถช่วยให้ไม่ประมาท รู้กาล รู้คราว ที่ชีวิตจะประสบกับโลกธรรมทั้งสองฝ่าย อิฏฐารมณ์-อนิฏฐารมณ์ คือ ทั้งดี-ทั้งร้าย คนโดยมากมักจะเข้าใจผิด ทักทักเอาเองว่าเป็นเรื่องโชคกลางต่างๆ ทางไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดโดยแท้ นั่นคือมูลเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ถ้าผู้ที่ไม่เข้าใจในกลไกการทำงานหรือหลักการของโหราศาสตร์อย่างแท้จริง จะเป็นผลให้บุคคลมีความเชื่อที่ผิดเพี้ยนหรือเข้าข้างนงาย ในทางโหราศาสตร์ไทย ทวารัช ได้จัดแบ่งโหราศาสตร์ออกเป็น 7 ประเภท คือโหราศาสตร์ชะตาบุคคล โหราศาสตร์ชะตาบ้านเมือง โหราศาสตร์การแพทย์ โหราศาสตร์ธรรมชาติ หรืออุตุนิยมโหราศาสตร์ โหราศาสตร์การเกษตร โหราศาสตร์การคลัง โหราศาสตร์การให้ฤกษ์ (ทวารัช, 2526 : 56-57)

ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการพยากรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553 : 254) ปรากฏให้เห็นในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไว้หลายตอน เช่น การที่พระพุทธองค์ทรงได้รับการพยากรณ์ตั้งแต่ในสมัยที่เป็นสุเมธดาบส จากพระพุทธเจ้าที่ปิงกรว่าจะได้มาเป็นพระพุทธเจ้าในภพภพนี้ และการที่พระพุทธองค์ได้รับการพยากรณ์จากเหล่าพราหมณ์ 8 คน ภายหลังพระประสูติกาลเพียง 5 วัน นอกจากนี้การที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์พระสุบินของพระองค์เอง ก่อนที่จะได้ตรัสรู้ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/196/214-215) และการที่พระองค์ทรงพยากรณ์พระสุบิน (ขุ.ชา. (ไทย) 27/77/32) ของพระเจ้าปเสนทิโกศล 16 ประการ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงทำนายว่าความฝันนี้ไม่มีอันตรายใดๆ แก่พระองค์และพระมหेशหรือราชบัลลังก์ แต่ผลในทางร้ายจะเกิดขึ้นในอนาคตอันยาวไกล อย่างไรก็ตามก็จะต้องไม่สับสนระหว่างพยากรณ์ของปุถุชนกับการพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงทราบความจริงด้วยพระสัมพันธญาณ

จากประเด็นข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีมาช้านานแม้ก่อนสมัยพุทธกาล แม้ว่าในปัจจุบันโลกจะเปลี่ยนแปลงมากทั้งวิทยาการความรู้และศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งทำให้

คนรู้ความจริงเรื่องกฎธรรมชาติดียิ่งขึ้น แต่ตามวิสัยปุถุชนเมื่อถูกโลกธรรมฝ่ายอนิฏฐารมณฺมากระทบ จิตใจอาจโอนเอียงหวั่นไหว หรือบุคคลมีปัญหาชีวิตที่แก้ไม่ตกเกิดความเครียดมีความวิตกกังวลก็ยอมแสวงหาทางออก และทางที่ง่ายก็คือนไปปรึกษาหมอดู อย่างน้อยก็พอเป็นที่พึ่งทางใจยามทุกข์ยาก และส่วนใหญ่หมอดูมักแนะนำให้แก้กรรมโดยการทำบุญกุศลเพิ่มขึ้นให้มาก โหราศาสตร์เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตคนหลายคน ในกรณีเช่นนี้แม้บางอย่างจะผิดกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนาก็ตาม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของการพยากรณ์ เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นหลักการที่ใช้ในศาสตร์แขนงนี้ว่าจะส่งผลต่อสุขภาพของคร่อมเชิงพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพของคร่อมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพของคร่อมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยไว้ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยด้านโหราศาสตร์ที่ส่งผลต่อสุขภาพของคร่อมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ โหราศาสตร์ชะตาบุคคล
2. ศึกษาสุขภาพของคร่อมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ จำนวน 169 คน โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพของคร่อมแนวพุทธของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ทั่วไป และสุขภาพของคร่อมแนวพุทธด้านกายภาวนา ศิลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา

ผลการวิจัย

ผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติส่วนใหญ่เป็นมีเพศหญิง มากกว่าเพศชาย มีอายุในช่วง 51-60 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสถานภาพโสด ประกอบอาชีพค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว แสดงให้เห็นว่าผู้เข้ารับคำปรึกษาเป็นคนมีความรู้ ที่จะทำธุรกิจเป็นของตัวเอง ซึ่งในการทำธุรกิจนั้นจำเป็นต้องอาศัย ฤกษ์ยามที่เหมาะสม ตลอดถึงการตั้งร้านก็ต้องดูทำเล หรือ ฮวงจุ้ยที่เหมาะสม จึงเข้ารับคำปรึกษาจากนักโหราศาสตร์มากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา ชินธิป (2548 :149) เรื่อง “โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ”

ในส่วนผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาตินั้น พบว่าระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านสุขภาวะทางปัญญา อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้เข้ารับการปรึกษาคิดเสมอว่า ชะตาชีวิตที่ดีและไม่ดีด้วยสติและปัญญา ชีวิตของเราและดวงดาวที่ใช้ในการพยากรณ์นั้นดำเนินไปด้วยผลของกรรมที่เราได้ทำไว้ แต่ก็อาจสามารถพลิกเปลี่ยนได้ถ้ามีความพยายาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญโญ พงศ์เจริญ (2543 : 475) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของโหรในสังคมไทย”

ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาวะทางจิต อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติรู้สึกสบายใจมากที่ได้รู้ชะตาชีวิตของตนเองล่วงหน้า มีความสุขทางใจที่ได้มาเข้ารับคำปรึกษาด้านโหราศาสตร์ และรู้สึกพอใจกับคำพยากรณ์เสมอ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ดี หรือไม่ดีก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิไลรัตน์ รุจิวิณัยกุล (2524 : 180) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้มารับบริการจากหมอดู : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการจากหมอดูของสมาคมโหราศาสตร์แห่งประเทศไทย”

ลำดับที่ 3 ด้านความเชื่อด้านโหราศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ มีความเชื่อว่าเมื่อบุตรหลานจะแต่งงานจะต้องนำดวงชะตาของเขาไปให้นักโหราศาสตร์ไปเช็คดวงชะตา หรือเมื่อจะวางแผนจะประกอบกิจการต่างๆ อาทิ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ จะไปให้นักโหราศาสตร์ไปกำหนดฤกษ์ยามให้เสมอ

ลำดับที่ 4 ด้านสุขภาวะทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติจะมีความสุขมาก ถ้าก่อนที่จะดำเนินกิจการอะไรได้ขอคำแนะนำจากโหราจารย์ก่อนจึงทำให้มีสังคมหน้าที่การงานที่ดีขึ้น

ลำดับที่ 5 ด้านสุขภาวะทางกาย อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ รู้สึกว่าต้องดูแลร่างกายของตัวเองให้ดี เพื่อเตรียมความพร้อมต่อชะตาชีวิตในอนาคตทำให้อยากออกกำลังกายมากขึ้นจึงส่งผลให้สุขภาพทางกายดีขึ้น

ในส่วนผลการทดสอบตามสมมติฐาน พบว่า

เพศ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาเพศชายและหญิง มีค่าเฉลี่ยคะแนน สุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ 0.05

อายุ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ย สุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับการศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผู้เข้ารับการปรึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถานภาพสมรส ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อาชีพ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าทุกอาชีพมีความอยากรู้ และอยากได้สิ่งที่ดีและเป็นมงคลต่อตนเอง และผู้อื่นจึงทำให้ทุกอาชีพมีสุขภาวะองค์รวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉวีชา ชินธิป (2548 : 149) ได้ทำวิจัยเรื่อง “โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ”

ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ที่มีระดับความเชื่อทางโหราศาสตร์แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยสุขภาวะองค์รวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะว่าผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติที่มีระดับความเชื่อทางโหราศาสตร์ ในระดับน้อยที่สุด-น้อย มีคะแนนสุขภาวะองค์รวม แตกต่างกับผู้เข้ารับการปรึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติที่มีระดับความเชื่อทางโหราศาสตร์ ในระดับปานกลาง และระดับมาก-มากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

บทสรุป

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาชนทุกชาติทุกภาษา ไม่ว่าจะนับถือลัทธิหรือศาสนาใด ก็มักจะมี ความเชื่อในโหราศาสตร์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งอาจเนื่องจากปัญหาชีวิตหรือสภาพสิ่งแวดล้อม การไปปรึกษาหมอดูหรือนักพยากรณ์จึงเป็นอีกทางเลือกเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลีกเลี่ยงการกระทำสิ่งนั้น โหราศาสตร์มีมาช้านานก่อนสมัยพุทธกาล อาจเรียกว่าอยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่แรกเริ่มมีมนุษย์ชาติ แต่ละชาติแต่ละภาษาต่างก็มีความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ด้วยกันทั้งนั้น ในประเทศไทยนั้นเมื่อแรกคงยอมรับหลักการโหราศาสตร์มาจากอินเดีย โดยที่เรายอมรับศาสนาของพราหมณ์มาแต่เดิม เริ่มจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งยึดถือคัมภีร์พระเวทเป็นหลักการดำเนินชีวิต และในพระเวทนั้นก็มิใช่ยติศาสตร์ หรือตำราโหราศาสตร์รวมอยู่ด้วย แม้ในกาลต่อมาไทยจะยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเข้ามาแทนที่ศาสนาพราหมณ์ ก็ยังมีได้ทอดทิ้งความเชื่อมาแต่เดิมของพราหมณ์ นี่เป็นเหตุหนึ่งที่หมอดูของไทยได้ประยุกต์เอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาให้ข้อแนะนำผู้เข้ามาใช้บริการ เช่นให้มีการสวดะเคราะห์ การทำบุญเสริม

ดวงชะตา เสริมบารมี หรือการปฏิบัติธรรมเพื่อแก้กรรม เป็นต้น นักพยากรณ์ส่วนใหญ่จะเชี่ยวชาญการพยากรณ์ตามหลักโหราศาสตร์ชะตาบุคคลและโหราศาสตร์ชะตาบ้านเมือง อนึ่ง นอกจากหลักโหราศาสตร์ไทยแล้ว หมอดูอีกมากยึดหลักตำราโหราศาสตร์ของชาติอื่นๆ เช่น ไฟเททาโร ไฟยิบซี ตำราดูลายมือ ดูลักษณะหน้า (โหงวเฮ้ง) เป็นต้น

คำพยากรณ์ในตอนท้ายจะเชื่อมโยงเข้ากับการประยุกต์พุทธธรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้กำหนดเอาหลักการภาวนา ในฐานะสภาวะองค์รวมแนวพุทธมาปรับใช้ ภาวนาแปลว่าการทำให้เกิดมีขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ การฝึกอบรม ตามหลักพระพุทธศาสนามี 4 อย่างคือ กายภาวนา การพัฒนากาย สีสภาวนา การพัฒนาความประพฤติ ซึ่งจัดเป็นด้านสังคมก็ได้ จิตตภาวนา การพัฒนาจิต และปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา จากการสุ่มตัวอย่างของผู้มาใช้บริการของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ 169 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นผู้ประกอบการอาชีพค้าขายหรือนักธุรกิจ และมีระดับความเชื่อด้านโหราศาสตร์ในระดับปานกลาง มีคะแนนสภาวะองค์รวมแนวพุทธแตกต่างกัน ผู้ที่มีความเชื่อด้านโหราศาสตร์ในระดับมาก-มากที่สุด อนึ่ง จากสมมติฐานการวิจัย จะไม่มีข้อแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีแตกต่างกันเฉพาะด้านอาชีพและความเชื่อด้านโหราศาสตร์เท่านั้น ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการสอดแทรกเรื่องการออกกำลังกายแก่ผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ ที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ

2) ควรมีการสอดแทรกหลักธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีแก่ผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ของผู้เข้ารับการศึกษาของสมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการการให้คำปรึกษาของนักโหราศาสตร์สมาคมโหราศาสตร์นานาชาติ

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. 2535. พระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- _____. 2539. **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน.
- พระพุทธโฆสาจารย์. 2555. **คัมภีร์วิสุทธิมรรคภาษาไทย ภาค 1-2**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมศิลปากร. 2527. **จารึกสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- แฉล้ม เลี่ยมเพ็ชรรัตน์. 2489. **โหราศาสตร์ฉบับพิสดารแลกาลจักร**. กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจ.
- ทวารัช [นามแฝง]. 2526. **โหราศาสตร์เทคนิค**. กรุงเทพมหานคร : โชคชัยเทเวศร์.
- บรรยง บุญญฤทธิ. 2534. **ชุมนุมโหราศาสตร์ระดับโลก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์น้องใหม่.
- บริษัทเวชการ. พระยา. 2534. **หลักโหราศาสตร์ทั่วไป มูลฐานของโหราศาสตร์ และประโยชน์ของการศึกษาโหราศาสตร์ มรดกแห่งโครสยาม**. จัดพิมพ์โดยสมาคมโหราแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มิตรสยามการพิมพ์.
- ป. หลงสมบุญ. 2519. **พจนานุกรมบาลี-ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2546. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. 2543. **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2553. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. 2551. **สภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหาจรรยา สุทธิภาโณ. 2544. **พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญยากฺร). 2550. **พุทธจักรวาลวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- สนธิ ศรีสำแดง. 2548. **ปรัชญาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สิงห์โต สุริยาอารักษ์. 2521. **โหราศาสตร์ไทยชั้นสูง เรื่องฤกษ์และการให้ฤกษ์ การคำนวณดวงพิชัยสงคราม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงช้างธรรมประทีป.
- ณัชชา ชินธิป. 2548. “**โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ**”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พีไลรัตน์ รุจวิณิชย์กุล. 2524. “**การศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้มารับบริการจากหมอดู**”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ภิญโญ พงศ์เจริญ. 2543. “บทบาทของโหราในสังคมไทย”. **ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**.
คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2521. **ความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Shulman. Sandra. 1976. **The Encyclopedia of Astrology**. Published by The Hamlyn
Publishing Group Limited London.
- Stone, Anthony Philip. 1981. **Hindu Astrology; Myth: Symbols and Realities**. India
Select Book.